

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Рафікова Олександра Римовича «Соціальний оптимізм як складова
організаційної культури сучасного університету»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук
за спеціальністю 19.00.10 – організаційна психологія;
економічна психологія**

На сучасному етапі розвитку соціальної та організаційної психології набувають дедалі більшої актуальності дослідження, присвячені адаптаційним можливостям людини, що значною мірою визначаються низкою інтегральних її якостей, до яких належить, зокрема, і її оптимізм щодо себе в світі, подій у власній країні, свого місця у них. Соціальний оптимізм автором дисертації розглядається як: потужний соціально-психологічний ресурс людини і соціуму; механізм, що виконує світоглядну, мотиваційну, регулятивну, аксіологічну та інші функції; елемент свідомості, що характеризує належно сформовану, «зрілу» світоглядну і соціальну позицію особистості; чинник розвитку й активності людини у світі; багатофункціональний соціально-психологічний феномен, що врегульовує стосунки між людьми в групах, спільнотах, організаціях. З огляду на вищесказане актуальність представленого дослідження не викликає сумнівів.

Текст дисертації логічно структурований і містить усі необхідні компоненти. У вступі чітко визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, теоретичну новизну та практичне значення. Автору вдалося спланувати і на належному науковому рівні виконати своє дисертаційне дослідження, емпірично підтвердити висунуті ідеї та припущення, забезпечити надійність та об'єктивність отриманих результатів. Опираючись на результати вивчення теоретичного матеріалу, автор дисертації розкриває основні наукові положення дослідження, які логічно переходять у здійснення експерименту та розробку концепції формування соціального оптимізму засобами внутрішньоуніверситетської комунікації.

У першому розділі – «Теоретичні основи дослідження соціального оптимізму як складової організаційної культури сучасного університету» висвітлено загальні концептуальні положення щодо вивчення соціального оптимізму як соціально-психологічного феномену і важливої складової корпоративної культури сучасного університету. Здійснено аналіз соціального оптимізму як індивідуально-психологічного та соціально-психологічного феномену, що постає в процесі соціалізації особистості. На основі аналізу наукових даних, представлених в літературі з філософії, соціології, загальної та соціальної психології, психології управління, організаційної психології тощо, автором розроблена модель формування соціального оптимізму як складової організаційної культури сучасного університету. Сформульовано уявлення про соціальний оптимізм як складову організаційної культури сучасного університету, що виконує низку важливих соціально-психологічних функцій.

У другому розділі «Емпіричне дослідження соціального оптимізму як складової організаційної культури сучасного університету» описано програму емпіричного дослідження, охарактеризовано етапи та основні задачі дослідження. Визначено та обґрунтовано методологічну основу та підібрано методики дослідження. Описано результати дослідження уявлень про соціальний оптимізм та реконструювання імпліцитних й експліцитних моделей цього феномену, які існують у свідомості студентів та викладачів.

Встановлено, що уявлення носіїв соціального оптимізму про цей феномен є неналежно актуалізованими, переважно імпліцитними та досить сталими, що дозволяє носіям використовувати його як ресурс із упередження і подолання труднощів світоглядного і соціально-комунікативного характеру. Показано, що за допомогою спеціальних процедур реконструювання, розроблених у традиціях експериментальної когнітивної психології та експериментальної психосемантики, уявлення про соціальний оптимізм можуть бути актуалізовані, експліковані та відтворені у вигляді моделей,

придатних для інтерпретації змісту соціального оптимізму та визначення підстав для його формування.

Варто зазначити, що якість емпіричного дослідження забезпечено сукупністю методів, адекватних предмету, меті і завданням дослідження, поєднанням якісного та кількісного аналізу отриманих даних, репрезентативністю вибірок, застосуванням методів математичної статистики.

У третьому розділі – **«Формування соціального оптимізму як складової організаційної культури сучасного університету»** розроблена та обґрунтована концепція формування соціального оптимізму як складової корпоративної культури сучасного університету засобами внутрішньоуніверситетської комунікації, а також описана система соціально-психологічних технологій з метою ефективного формувального впливу.

Концепція базується на аналізі особливостей уявлень студентів про соціальний оптимізм у структурі корпоративної культури сучасного університету. За результатами дослідження було виявлено, що уявлення студентів про соціальний оптимізм є досить ригідними і переважно імпліцитними. Імпліцитні уявлення студентів про соціальний оптимізм, як складову організаційної культури, можуть бути активовані з метою інтерпретації подій у світі та у своїй організації. За допомогою системи соціально-психологічних технологій може бути проведена корекція або радикальні зміни уявлень про соціальний оптимізм у структурі корпоративної культури. Показано, що система цих заходів може бути ефективною за умови їх реалізації на всіх рівнях внутрішньоуніверситетської комунікації та встановлення зворотних зв'язків між усіма суб'єктами освітнього процесу (іншими університетами й організаціями, суспільством загалом).

Висновки дослідження відповідають виконаним завданням, їх викладено достатньо послідовно й логічно. Результати дисертаційного дослідження були відображені у 8 одноосібних наукових публікаціях та 2

наукових публікаціях у співавторстві з науковим керівником, із яких 3 – у наукових фахових виданнях у галузі психології та 3 – у наукових виданнях, зареєстрованих у міжнародних наукометричних базах даних.

Дисертаційне дослідження має наукову новизну, адже вперше визначено соціальний оптимізм як нову якість індивідуального оптимізму, реконструйовано імпліцитну модель соціального оптимізму студентів; сформульовано уявлення про соціальний оптимізм як складову організаційної культури сучасного університету; розроблено концепцію його формування засобами внутрішньоуніверситетської комунікації.

Дисертаційне дослідження О. Р. Рафікова має важливе практичне значення, адже на основі одержаних даних можуть бути розроблені заходи, методистами, викладачами, психологами з метою формування соціального оптимізму як складової організаційної культури сучасного університету з метою оптимізації діяльності його суб'єктів та підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг через навчально-виховну діяльність і внутрішньоуніверситетські комунікації.

Результати дослідження можуть бути використані в практиці професійної підготовки студентів зі спеціальностей «Психологія» та «Соціальна педагогіка», а також як матеріали у вивченні навчальних модулів «Психологія праці», «Психологія управління персоналом», «Менеджмент персоналу», «Соціальна психологія» та в межах професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації менеджерів з персоналу.

Позитивно оцінюючи дисертацію О. Р. Рафікова «Соціальний оптимізм як складова організаційної культури сучасного університету», слід, однак, вказати на її недоліки та висловити деякі побажання:

1. У першому розділі роботи доцільно було б більше уваги приділити теоретичному аналізу соціального оптимізму як складової організаційної культури сучасного університету.

2. Бажано було б детальніше проаналізувати індивідуально-психологічні, соціально-психологічні, соціальні та соціокультурні чинники

формування соціального оптимізму та визначити особливості їх впливу в умовах навчання у закладах вищої освіти.

3. Варто було б детальніше висвітлити рекомендації щодо комплексних заходів з формування соціального оптимізму як складової організаційної культури сучасного університету, та обґрунтувати ефективність їх застосування.

Вказані недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Наукові положення дисертації обґрунтовані, їх достовірність та об'єктивність не викликають сумніву. Завдання, які поставлені у роботі, виконані.

Дисертаційна робота «Соціальний оптимізм як складова організаційної культури сучасного університету» носить характер логічно завершеного наукового дослідження, за своїм змістом, актуальністю, науковим і методичним рівнем відповідає вимогам МОН України до кандидатських дисертаційних робіт, а його автор Рафіков Олександр Римович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія.

Офіційний опонент:
кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри психології
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

А. В. Шульдик

Я, Безлюдний Олександр Іванович, доктор педагогічних наук, професор, ректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, засвідчую справжність підпису Шульдика Анатолія Володимировича.

Ректор

О.І. Безлюдний